

Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı: Kanıt ve Eleştiriler

Çoklu zekâ kuramının iddiası, genel zekâ ile farkı, Waterhouse ve Gardner tartışması, öğrenme stilleri karışıklığı, Türkiye'de meta-analiz ve ders kitapları, AGS.

Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı: Kanıt ve Eleştiriler

bote.web.tr

BELGE BİLGİLERİ

Belge kodu	BT-042
Yazı no	42
Sürüm	1.0
Sürüm tarihi	28 Eylül 2026
İçerik izi	0AA3 61B1 019F
Yayımlayan	bote.web.tr

GÜNCELLİK KONTROLÜ

Bu belgeyi kullanmadan veya paylaşmadan önce güncelliğinden emin olunuz. QR kodu okutun ya da adrese girin: elinizdeki sürümün güncel olup olmadığını ve sonradan düzeltilen bir hata bulunup bulunmadığını gösterir.

bote.web.tr/d/bt-042/1-0

Hatalar düzeltildikçe yeni sürüm yayımlanır; bütün değişiklikler sitede sürüm geçmişinde listelenir.

Bu belge tamamen ücretsizdir. Size satmaya çalışanlara itibar etmeyiniz.

Güncelliği kontrol et

İÇİNDEKİLER

1. Kuramın sorusu: zekâ tek mi, çok mu?
2. Zekâ türleri
3. Okulda çoklu zekâ: kuramdan projelere
4. Kanıt tartışması: Waterhouse ve Gardner
5. Çoklu zekâ öğrenme stili değildir
6. Türkiye'de çoklu zekâ: meta-analiz, deneyler ve ders kitapları
7. Eleştiriler ve sınırlılıklar
8. AGS'de çoklu zekâ: sık karıştırılan kavramlar
9. Terimler ve alanyazındaki karşılıkları
10. Araştırmacılar için açık sorular
11. Özet
12. Sık sorulan sorular
13. Kaynaklar
14. Atıf

Bir öğretmen yeni dönemin ilk haftasında öğrencilerine bir envanter doldurtur ve sınıf listesinin yanına her öğrencinin "baskın zekâsını" yazar: bu öğrenci görsel-uzamsal, şu öğrenci müziksel, öteki bedensel-kinestetik. Ders planları buna göre hazırlanır. Bu uygulama çoklu zekâ kuramının Türkiye'deki popülarlığını iyi yansıtır; ama kuramın sahibi Howard Gardner'ın okullardaki sorunlu uygulamalar ve kuram hakkında yaygınlaşan mitler konusundaki uyarılarını da hatırlatır.^[1] Bu yazı çoklu zekâ kuramını popüler özetlerin ötesinde ele alıyor: kuramın iddiası ve genel zekâyla ilişkisi, kanıt tartışması, öğrenme stilleriyle karıştırılması, Türkiye'deki meta-analiz ve ders kitabı çalışmaları, eleştiriler ve AGS'de sık yapılan hatalar.

Kuramın sorusu: zekâ tek mi, çok mu?

Çoklu zekâ kuramı, zekânın tek bir genel yetenek olduğu görüşüne karşı geliştirildi. Bu görüşün en bilinen kaynağı Charles Spearman'dır. Spearman 1904'te farklı zihinsel testlerdeki başarılar arasındaki ilişkileri çözümlyerek, gözlenen olguların **bütün zihinsel etkinlik alanlarının ortak bir temel işlevi** (ya da işlevler grubunu) paylaştığını, geri kalan özgül öğelerin ise her alanda tamamen farklı olduğunu gösterdiğini savundu. İncelediği on alanda genel işlevin özgül işleve göre göreceli etkisi 15'e 1 ile 1'e 4 arasında değişiyordu.^[2] Bu ortak işlev, sonraki zekâ araştırmalarında **genel zekâ** ya da **g** olarak anıldı.

Gardner 1983'te bu tek boyutlu görüşe alternatif bir kuram önerdi.^[3] Gardner ve Hatch'in aktarımıyla kurama göre her insan **birbirinden görece bağımsız yedi bilgi işleme biçimine** sahiptir ve bireyler sergiledikleri zekâ profiliyle birbirinden ayrılır.^[4] Zekânın tanımı da geleneksel tanımlardan farklıdır: zekâ, bir ya da daha fazla kültürel ortamda değer verilen **problemleri çözme ya da ürünler ortaya koyma kapasitesidir**. Kuramda zekâlar her zaman belirli etkinlik alanlarındaki kültürel görünüşleri ve belirli yetişkin son durumları açısından kavramsallaştırılır ve değerlendirilir.^[4]

Zekâ türleri

Gardner ve Hatch'in geçici listesi yedi zekâ içeriyordu:^[4]

Zekâ	Kısaca	Örnek yetişkin son durumu
Mantıksal-matematiksel	Sayılar, örüntüler ve akıl yürütme zincirleri	Bilim insanı, matematikçi
Sözel-dilsel	Sözcüklerin sesine, ritmine ve anlamına duyarlılık	Şair, gazeteci
Müziksel	Ritim, perde ve tını üretme ve algılama	Besteci, müzisyen
Uzamsal	Görsel-uzamsal dünyayı doğru algılama ve dönüştürme	Mimar, denizci
Bedensel-kinestetik	Bedeni ve nesneleri ustalıkla kullanma	Dansçı, cerrah
Kişilerarası	Başkalarının duygu, niyet ve güdülerini anlama	Öğretmen, terapist
İçsel	Kendi duygularını, güçlü ve zayıf yanlarını anlama	Kendini iyi tanıyan birey

Tablodaki kısa açıklamalar ve örnekler kuramın genel anlatımını yansıtmak için yazılmıştır; zekâların adları Gardner ve Hatch'in listesindendir.

Liste zamanla genişledi. Klein 1997'de kuramı "yedi (ya da sekiz)" zekâdan söz eden bir kuram olarak tartışır.^[5] Türkiye'deki ders kitabı incelemeleri de farklı listeler kullanır: Koyuncuoğlu ve Kaya kuramı sekiz zekâ alanıyla tanımlar ve doğacı zekâyı da inceler; Tanrıku ve Tüysüz ise varoluşçu zekâ dahil dokuz türle çalışır.^[6, 7] Liste sayısındaki bu değişkenlik, kuramın açık uçlu yapısını gösterir ve aşağıda ele alınan eleştirilerin de konusudur.

Zekâ açısından adil ölçme. Kuramın ölçmeye dair önerisi, zekâların standart kalem kâğıt testleriyle değil, bağlama dayalı ve "zekâ açısından adil" araçlarla değerlendirilmesidir. Gardner ve Hatch, erken çocukluk için geliştirilen Spectrum Projesi'nin ilk verilerine göre 4 ve 5 yaşındaki çocukların bile belirgin güçlü ve zayıf yan profilleri gösterdiğini, farklı zekâlara ait ölçümlerin büyük ölçüde birbirinden bağımsız olduğunu ve standart zekâ testlerinin ölçtüğünden farklı yetenekleri yokladığını bildirdi.^[4]

Okulda çoklu zekâ: kuramdan projelere

Gardner ve Hatch, kuramdan doğan üç eğitim projesini tanıttı: sanat eğitiminde değerlendirmeye odaklanan **Arts PROPEL**, okul programını farklı zekâlar etrafında düzenleyen **Key School** projesi ve erken çocukluk için geliştirilen **Spectrum Projesi**.^[4] Spectrum, okul öncesi ve ilkokulların çocuk merkezli yapısına uygun program etkinlikleri ve değerlendirme seçenekleri geliştirdi; projenin 15 etkinliği belirli zekâları ya da zekâ kümelerini yokluyordu.^[4]

Bu projelerin ortak noktası, kuramı bir sınıflandırma aracı olarak değil, öğrencilere farklı alanlarda yetenek gösterme fırsatı sunan ve değerlendirmeyi bu alanlara göre çeşitlendiren bir çerçeve olarak kullanmalarındır. Klein'in saydığı uygulamalar ise daha geniş bir yelpazeye yayılır: programı zekâlar arasında dengeleme, öğretimi öğrenme stillerine uydurma ve öğrencilerin belirli alanlarda uzmanlaşması.^[5] Bu uygulamaların her biri kuramdan farklı ölçülerde uzaklaşır; özellikle öğrenme stillerine uyarlama, kuramın kendi tanımından çok ayrı bir varsayıma dayanır.^[4, 8]

Kanıt tartışması: Waterhouse ve Gardner

Kuramın eğitimdeki yaygınlığı ile ampirik desteği arasındaki ilişki, 2006'da Educational Psychologist dergisinde açık bir tartışmaya dönüştü.

Waterhouse'un eleştirisi. Waterhouse, çoklu zekâ kuramını Mozart etkisi ve duygusal zekâ kuramlarıyla birlikte inceledi ve bu üç kuramın eğitimdeki geniş yaygınlığına karşın **yeterli ampirik destekten yoksun olduğunu** ve eğitim uygulamasının temeli olmaması gerektiğini savundu. Her kuramı bilişsel psikoloji ve bilişsel sinirbilimde daha iyi desteklenen karşılıklarıyla karşılaştırdı ve bu kuramların çekiciliğinin olası nedenlerini tartıştı.^[9]

Gardner ve Moran'ın yanıtı. Gardner ve Moran, Waterhouse'un kuramla ilgili birincil ve ikincil alanyazının büyük kısmını okuma nezaketini gösterdiğini kabul etmekle birlikte iki temel itiraz getirdi: Waterhouse'un kuramı **yanlış anladığı ve aşırı basitleştirdiği**, ve kendi argümanının kuramın alanyazınca desteklenmediği iddiasını zayıflattığı.^[10]

Klein'in ikilemi. Klein daha önce kuramın bir ikilemin boynuzları arasında kaldığını savunmuştu: kuramın **zayıf** bir biçimi ilgi çekici olmayacaktır, **güçlü** bir biçimi ise Gardner'ın sunduğu kanıtlarla yeterince desteklenmemektedir. Klein'a göre kuram, genel zekâ kuramının sınırlılıklarını da paylaşır: program planlamak için fazla geniştir ve bir yetenek kuramı olarak öğrenci yeterliğine **durağan** bir bakış sunar. Ona göre öğrencilerin belirli etkinliklerde kullandıkları bilgi ve stratejiler ile bu bilgiyi nasıl yapılandırdıkları üzerine araştırmalar, sınıf uygulaması için daha anlamlı olabilir.^[5]

Tartışma birlikte okunduğunda iki ayrı soru olduğu görülür: zekânın yapısına dair **psikolojik bir kuram** olarak çoklu zekânın ne kadar desteklendiği ve sınıf için **pedagojik bir çerçeve** olarak ne kadar yararlı olduğu. Gardner'ın kendisi de kuramın doğru anlaşılmasına ve okullarda nasıl kullanıldığına dair uyarılarda bulunmuştur.^[1]

Çoklu zekâ öğrenme stili değildir

Kuramın okullarda sık görülen bir kullanımı, onu bir **öğrenme stilleri** kuramına dönüştürmektir: öğrencinin "baskın zekâsını" belirleyip öğretimi yalnızca o kanaldan sunmak. Gardner 1995'te, kuram hakkında ortaya çıkan yedi mite karşı yedi "gerçeklik" sıraladı, okullardaki sorunlu uygulamaları gösterdi ve üç olumlu uygulamayı öne çıkardı: istenen yeteneklerin geliştirilmesi, bir konuya **farklı yollardan yaklaşma** ve eğitimin kişiselleştirilmesi.^[1] Klein da kuramın ilham verdiği uygulamalar arasında öğretimi öğrenme stillerine uydurmayı sayar.^[5]

Öğrenme stilleri fikrinin kendisi ayrıca sınanmıştır. Pashler ve arkadaşları, öğretimin öğrenme stiline göre uyarlanmasının geçerli sayılabilmesi için belirli bir deneysel örüntünün gerektiğini gösterdi: farklı stillere sahip öğrenciler rastgele farklı öğretim yöntemlerine atanmalı ve bir stil için en etkili yöntem, başka bir stil için en etkili yöntemden farklı olmalıdır. Pashler ve arkadaşlarına göre öğrenme stilleri görüşü anaokulundan lisansüstü eğitime kadar eğitim alanında büyük etki kazanmıştır; öğrenme stili testleri ve öğretmen kılavuzları yayımlayan canlı bir sektör ve bu kavram üzerine kurulu pek çok mesleki gelişim atölyesi vardır.^[8] Yazarlar, insanların bilgiyi nasıl almayı tercih ettiklerini ifade edebildiğine ve farklı düşünme türlerinde özgül yetenekler bakımından farklılaştığına dair bol kanıt buldu; ama öğrenme stillerinin eğitim uygulamalarını doğrulamak için ön koşul olan bu etkileşim örüntüsüne dair **neredeyse hiç kanıt** bulamadı.^[8]

Bu ayrım öğretmen için şu anlama gelir: bir konuyu sözel, görsel ve uygulamalı yollardan sunmak, bütün öğrenciler için anlamayı zenginleştirebilir ve Gardner'ın önerdiği "farklı yollardan yaklaşma" ile uyumludur; ama öğrencileri tek bir zekâ ya da stil kategorisine yerleştirip öğretimi yalnızca o kanaldan sunmanın yararına dair kanıt yoktur.^[1, 8]

Türkiye'de çoklu zekâ: meta-analiz, deneyler ve ders kitapları

Çoklu zekâ kuramı Türkiye'de lisansüstü tezlerde ve makalelerde sıkça sınanmıştır; yalnızca matematik dersinde meta-analize alınabilecek 13 tez bulunması bunun bir göstergesidir.^[11]

Meta-analitik kanıt. Kaplan, Duran ve Baş, matematik dersinde çoklu zekâ kuramına dayalı öğretimin akademik başarıya etkisini inceleyen ve Türkiye'de yapılmış 13 tezi birleştirdi. Ortalama etki büyüklüğü **0,709** bulundu ve yazarlar bunu olumlu yönde geniş bir etki olarak yorumladı; etki büyüklükleri heterojendi, güvenli N değeri 427'ydi ve etki tez türüne ya da coğrafi bölgeye göre farklılaşmıyordu.^[11]

Bir deney. İrmak ve Çelik, Batman'da bir devlet okulunun iki yedinci sınıfından 76 öğrenciyle öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel bir çalışma yaptı; deney grubunda çoklu zekâ temelli eğitim, kontrol grubunda mevcut program uygulandı. Çoklu zekâ temelli eğitim matematik başarısını ve matematiğe yönelik tutumu daha çok geliştirdi.^[12]

Ders kitapları. Tanrıku ve Tüysüz, 2022-2023'te kullanılan 5-8. sınıf fen bilimleri ders kitaplarındaki 164 etkinlikte 2.844 çoklu zekâ söylemi belirledi; dokuz türün hepsine yer veriliyordu, en çok bedensel-kinestetik zekâyâ (%23,31), en az varoluşçu zekâyâ (%0,27) değiniliyordu.^[7] Koyuncuoğlu ve Kaya'nın 6. sınıf fen bilimleri kitabı incelemesinde görsellerde müziksel-ritmik dışında bütün zekâ alanlarına yer verildiği, bedensel-kinestetik ve görsel-uzamsal temaların en fazla olduğu bulundu.^[6]

Kanıt nasıl okunmalı? Türkiye'deki olumlu sonuçlar iki açıdan dikkatle yorumlanmalıdır. Birincisi, meta-analiz tezlere dayanır ve deneyler çoklu zekâ temelli öğretimi mevcut programla karşılaştırır; deney grubu daha çeşitli etkinlikler, materyaller ve öğretmen ilgisi alıyorsa, gözlenen etki kuramın zekâ yapısına dair iddiasını değil, **çeşitlendirilmiş öğretimin** etkisini gösteriyor olabilir.^[11, 12] Bu, Klein'in kuramın güçlü biçiminin ayrıca kanıt gerektirdiği uyarısıyla uyumludur.^[5] İkincisi, ders kitabı incelemeleri kitapların kuramla ne ölçüde uyumlu olduğunu gösterir; ama kuramın kendisinin doğruluğunu sınamaz. Koyuncuoğlu ve Kaya'nın çalışmasının girişinde her bireyin "öğrenme alanlarının" farklı olduğunun vurgulanması da, Türkçe alanyazında kuramın öğrenme stilleriyle yakın düşünülebildiğini düşündüren bir örnektir.^[6, 8]

Eleştiriler ve sınırlılıklar

Genel zekâ bulgusu nereye gidiyor?

Spearman'ın ortak işlev bulgusu, farklı zihinsel görevlerdeki başarıların birbiriyle ilişkili olduğunu gösteren gözlemlere dayanıyordu.^[2] Çoklu zekâ kuramı zekâların görece bağımsız olduğunu savunur.^[4] Bu iki görüşün nasıl uzlaştırılacağı kuramın ampirik değerlendirmesinin merkezindedir; eleştirmenler kuramın ampirik desteğini yetersiz bulurken, Gardner ve Moran eleştirinin kuramı yanlış anladığını savunur.^[9, 10]

Açık uçlu liste

Zekâ sayısının yediden sekize ve bazı uygulamalarda dokuza çıkması, hangi yeteneklerin "zekâ" sayılacağına dair ölçütlerin uygulamada ne kadar tutarlı kullanıldığı sorusunu doğurur.^[5, 7]

Durağan yeterlik görüşü

Klein'a göre bir yetenek kuramı olarak çoklu zekâ, öğrenci yeterliğine durağan bakar: öğrenciyi "müziksel" ya da "mantıksal" olarak etiketlemek, bilgi ve stratejilerin öğrenmeyle nasıl geliştiğini göz ardı edebilir.^[5] Bu eleştiri, öğrencilerin baskın zekâlarını belirleyip gruplayan sınıf uygulamaları için özellikle önemlidir.

Pedagojik genişlik

Kuramın program planlamak için fazla geniş olması, onu hemen her öğretim etkinliğini meşrulaştırabilecek bir etikete dönüştürebilir.^[5] Gardner'ın kendi önerdiği olumlu uygulamalar, bir konuya farklı yollardan yaklaşma ve kişiselleştirme gibi, daha sınırlı ve savunulabilir iddialardır.^[1]

AGS'de çoklu zekâ: sık karıştırılan kavramlar

MEB'in 8 Ocak 2026 duyurusuna göre AGS'nin "Eğitim Bilimleri ve Türk Millî Eğitim Sistemi" başlığı öğrenme psikolojisi ile öğretim yöntem ve tekniklerini kapsar.^[13] Aşağıdaki ayrımlar en sık yapılan hataları önler:

Karıştırılan	Ayırt edici nokta
Kişilerarası ile içsel zekâ	Kişilerarası zekâ başkalarını, içsel zekâ kişinin kendini anlamasıdır. ^[4]
Uzamsal ile bedensel-kinestetik zekâ	Uzamsal zekâ görsel-uzamsal dünyayı algılama ve zihinde dönüştürme, bedensel-kinestetik zekâ bedeni ustalıkla kullanmadır. ^[4]
Çoklu zekâ ile öğrenme stili	Zekâ bir alandaki kapasiteyi, öğrenme stili sunum tercihini anlatır; öğretimi stile göre uyarlamanın yararına dair kanıt yoktur. ^[4, 8]
Çoklu zekâ ile genel zekâ	Genel zekâ bütün zihinsel etkinliklerin ortak bir temel işlevini, çoklu zekâ görece bağımsız birden fazla kapasiteyi vurgular. ^[2, 4]
Zekâ tanımı	Gardner'da zekâ, kültürel ortamlarda değer verilen problemleri çözme ya da ürün ortaya koyma kapasitesidir. ^[4]
Çoklu zekâ uygulaması ile etiketleme	Konuya farklı yollardan yaklaşmak kuramın önerdiği bir uygulamadır; öğrenciyi tek bir zekâ türüyle etiketlemek değildir. ^[1, 5]

Senaryolardaki anahtar ifadeler çoğu zaman zekâ türünü ele verir: "Arkadaşlarının duygularını hemen fark eder ve grup çatışmalarını çözer" kişilerarası, "Harita okumakta ve üç boyutlu modeller kurmakta başarılıdır" uzamsal, "Kendi güçlü ve zayıf yanlarını iyi bilir, günlük tutar" içsel zekâyı düşündürür.

Terimler ve alanyazındaki karşılıkları

Türkçe terim	Diğer karşılıklar	İngilizce
Çoklu zekâ kuramı	Çoklu zekâ teorisi	Theory of multiple intelligences
Genel zekâ	g etkeni	General intelligence, g
Sözel-dilsel zekâ	Dilsel zekâ	Linguistic intelligence
Mantıksal-matematiksel zekâ		Logical-mathematical intelligence
Uzamsal zekâ	Görsel-uzamsal zekâ	Spatial intelligence
Müziksel zekâ	Müziksel-ritmik zekâ	Musical intelligence
Bedensel-kinestetik zekâ	Bedensel-devinimsel zekâ	Bodily-kinesthetic intelligence
Kişilerarası zekâ	Sosyal zekâ	Interpersonal intelligence
İçsel zekâ	Öze dönük zekâ	Intrapersonal intelligence
Doğacı zekâ	Doğa zekâsı	Naturalist intelligence
Varoluşçu zekâ		Existential intelligence
Öğrenme stili	Öğrenme biçemi	Learning style

Terimler kaynak çalışmalardan ve Türkçe kullanımlardan derlenmiştir. ^[4, 7, 6]

Araştırmacılar için açık sorular

- Türkiye'deki olumlu sonuçlar çeşitlendirilmiş öğretimin mi, kuramın mı etkisi?** Çoklu zekâ temelli öğretimi, aynı ölçüde çeşitlendirilmiş ama zekâ profiline dayanmayan bir öğretimle karşılaştıran deneyler bu soruyu ayırıştırabilir. ^[11, 5]
- Öğretmenler kuramı öğrenme stilleriyle ne ölçüde karıştırıyor?** Öğretmen ve öğretmen adaylarının kurama dair anlayışlarının sistematik olarak incelenmesi, öğretmen eğitimindeki yanlış anlamaları görünür kılabilir. ^[1, 8]
- Çoklu zekâ ölçekleri ne ölçüyor?** Türkiye'de kullanılan envanterlerin zekâ mı yoksa ilgi ve tercih mi ölçtüğü, Gardner'ın "zekâ açısından adil" ölçme önerisiyle birlikte incelenmeye değer. ^[4]
- Ders kitaplarındaki dağılım öğrenmeyi etkiliyor mu?** Kitaplardaki zekâ türü dağılımının öğrenci öğrenmesiyle ilişkisi, doküman analizinin ötesine geçen çalışmalar gerektirir. ^[7, 6]
- Genel ve özgül yetenekler öğretimde nasıl birlikte ele alınır?** Spearman'ın genel ve özgül işlev ayrımı ile çoklu zekâ kuramının vurguları arasındaki ilişki, sınıf uygulaması açısından yeniden düşünülebilir. ^[2, 9]

Öğrenme kuramlarının öteki yazıları için [yapılandırmacılık](#), [tam öğrenme](#) ve [bilgiyi işleme kuramı](#) yazılarına bakabilirsiniz.

Özet

- Gardner'a göre zekâ, bir ya da daha fazla kültürel ortamda değer verilen **problemleri çözme ya da ürünler ortaya koyma kapasitesidir**; kuram başlangıçta birbirinden görece bağımsız **yedi** zekâ önerdi, sonraki listeler sekiz ve dokuza çıktı.

- Kuram, Spearman'ın 1904'te bütün zihinsel etkinliklerin ortak bir temel işlevi paylaştığını öne süren **genel zekâ** görüşüne karşı bir alternatif olarak konumlanır.
- Waterhouse, çoklu zekâ kuramının eğitimdeki yaygınlığına karşın **yeterli ampirik desteği olmadığını** savundu; Gardner ve Moran ise bu eleştirinin kuramı yanlış anlayıp aşırı basitleştirdiğini ileri sürdü.
- Kuram okullarda sık sık **öğrenme stilleriyle** karıştırılır; öğretimi öğrenme stiline göre uyarlamamanın geçerliğini sınavan derleme ise bunu destekleyen neredeyse hiç kanıt bulamadı.
- Türkiye'de matematikte 13 tezi birleştiren meta-analiz çoklu zekâ temelli öğretimin başarıya etkisini **g = 0,709** buldu; ortaokul fen kitaplarında en çok bedensel-kinestetik, en az varoluşçu zekâyı yer veriliyor.

Sık sorulan sorular

Çoklu zekâ kuramı nedir?

Howard Gardner'ın 1983'te ortaya koyduğu, zekânın tek bir genel yetenek değil, birbirinden görece bağımsız birden fazla bilgi işleme biçiminden oluştuğunu savunan kuramdır. Gardner zekâyı kültürel ortamlarda değer verilen problemleri çözme ya da ürünler ortaya koyma kapasitesi olarak tanımlar.

Gardner'ın zekâ türleri nelerdir?

İlk listede mantıksal-matematiksel, sözel-dilsel, müziksel, uzamsal, bedensel-kinestetik, kişilerarası ve içsel zekâ yer alır. Sonraki çalışmalarda doğacı zekâ eklenmiş, Türkiye'deki bazı ders kitabı incelemeleri varoluşçu zekâyı birlikte dokuz tür kullanmıştır.

Çoklu zekâ ile öğrenme stilleri aynı şey midir?

Hayır. Zekâ, Gardner'ın tanımıyla kültürel ortamlarda değer verilen problemleri çözme ya da ürün ortaya koyma kapasitesidir; öğrenme stili ise bilginin nasıl sunulmasını tercih ettiğini anlatır. Öğretimi öğrenme stiline göre uyarlamamanın yararına dair güçlü kanıt yoktur.

Çoklu zekâ kuramı bilimsel olarak kanıtlanmış mıdır?

Tartışmalıdır. Waterhouse kuramın eğitim uygulamasına temel olacak kadar ampirik destekten yoksun olduğunu savunur; Gardner ve Moran bu eleştiriye itiraz eder. Klein ise kuramın zayıf biçiminin ilginç olmadığını, güçlü biçiminin ise yeterli kanıtla desteklenmediğini ileri sürer.

Genel zekâ (g) nedir?

Spearman'ın 1904'te farklı zihinsel testlerdeki başarıların ortak bir temel işlevi paylaştığı bulgusundan hareketle önerdiği kavramdır. Çoklu zekâ kuramı bu tek boyutlu görüşe alternatif olarak geliştirilmiştir.

Çoklu zekâ kuramı AGS'de çıkar mı?

MEB'in duyurusuna göre AGS'nin Eğitim Bilimleri ve Türk Millî Eğitim Sistemi başlığı öğrenme psikolojisi ile öğretim yöntem ve teknikleri kapsar. Zekâ türlerinin tanınması ve kuramın sınıftaki uygulamaları sık sorulan konulardır.

Kaynaklar

- 1 Gardner, H. (1995). Reflections on multiple intelligences: Myths and messages. Phi Delta Kappan, 77(3), 200–203, 206–209.
- 2 Spearman, C. (1904). "General intelligence," objectively determined and measured. The American Journal of Psychology, 15(2), 201–293.
- 3 Gardner, H. (1983). Frames of mind: The theory of multiple intelligences. Basic Books.
- 4 Gardner, H. ve Hatch, T. (1989). Multiple intelligences go to school: Educational implications of the theory of multiple intelligences. Educational Researcher, 18(8), 4–10.
- 5 Klein, P. D. (1997). Multiplying the problems of intelligence by eight: A critique of Gardner's theory. Canadian Journal of Education, 22(4), 377–394.
- 6 Koyuncuoğlu, A. ve Kaya, Z. (2020). 6. sınıf fen bilimleri kitabının çoklu zekâ kuramına göre incelenmesi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1), 19–45.
- 7 Tanrıku, E. ve Tüysüz, M. (2024). Ortaokul fen bilimleri ders kitabında yer alan etkinliklerin çoklu zekâ türlerine göre incelenmesi. Trakya Eğitim Dergisi, 14(3), 1588–1604.
- 8 Pashler, H., McDaniel, M., Rohrer, D. ve Bjork, R. (2008). Learning styles: Concepts and evidence. Psychological Science in the Public Interest, 9(3), 105–119.
- 9 Waterhouse, L. (2006). Multiple intelligences, the Mozart effect, and emotional intelligence: A critical review. Educational Psychologist, 41(4), 207–225.
- 10 Gardner, H. ve Moran, S. (2006). The science of multiple intelligences theory: A response to Lynn Waterhouse. Educational Psychologist, 41(4), 227–232.
- 11 Kaplan, A., Duran, M. ve Baş, G. (2015). Matematik dersinde çoklu zekâ kuramına dayalı öğretimin akademik başarıya etkisi: Bir meta-analiz çalışması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(3), 814–831.
- 12 İrmak, L. ve Çelik, H. C. (2021). Çoklu zekâ temelli eğitimin yedinci sınıf öğrencilerinin matematik başarıları ve matematiğe yönelik tutumları üzerindeki etkisi. Journal of Computer and Education Research, 9(17), 405–430.
- 13 Millî Eğitim Bakanlığı (2026). Millî Eğitim Bakanlığı Akademi Giriş Sınavı konu dağılımları açıklandı. meb.gov.tr (08.01.2026).

Atıf

BÖTE Editör Ekibi. (2026, 26 Eylül). Gardner'ın çoklu zekâ kuramı: Kanıt ve eleştiriler. *BÖTE Blog*. <https://bote.web.tr/blog/coklu-zeka-kurami>

Bu belge hakkında. Bu PDF, bote.web.tr'deki [Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı: Kanıt ve Eleştiriler](#) yazısının BT-042 kodlu belgesinin 1.0 sürümüdür.

Sürüm geçmişi ve değişiklikler: bote.web.tr/d/bt-042. Güncel sürümü ve bütün yazıların PDF'lerini bote.web.tr/pdf adresinde bulabilirsiniz. Elinizdeki dosyanın bizim yayımladığımız sürümle birebir aynı olup olmadığını bote.web.tr/d adresinde denetleyebilirsiniz; dosya cihazınızdan dışarı gönderilmez.

© 2026 bote.web.tr · Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi

PDF merkezi

BÖTE bölümü, eğitim fakültesi ve öğretmenlik üzerine ücretsiz, kaynaklı yazılar. Bu belgenin güncel hâli ve çok daha fazlası sitede.

Blog yazıları

Eğitim teknolojileri, kuramlar ve öğretmenlik

bote.web.tr/blog

PDF merkezi

Güncel PDF'ler, sürüm geçmişi ve doğrulama

bote.web.tr/pdf

BÖTE hakkında

Bölümün tarihi, amacı ve fakültedeki yeri

bote.web.tr/about

Müfredat

Dört yıllık ders programı ve dersler

bote.web.tr/curriculum

Mezunlar ve meslek

Mezunların çalıştığı alanlar ve unvanlar

bote.web.tr/graduation

Belge doğrulama

PDF'inizin güncel ve özgün olduğunu denetleyin

bote.web.tr/d

Üniversite topluluklarını, etkinlikleri ve şirketleri tek uygulamada buluşturan ücretsiz kampüs platformu.

- **Dijital portföy**
Katıldığınız etkinlikleri ve sertifikalarını uniconnectly.com/@kullaniciadi adresinde herkese açık sergile
- **Sertifikalar**
Platformda verilen sertifikalar doğrulanmış işaretli, edu.tr e-postan onaylı
- **Topluluklar ve etkinlikler**
Üniversitelerdeki toplulukları ve takvimi tek ekranda gör, başvuru etkinliklere katıl
- **Doğrulanabilir katılım**
QR ile giriş yaptığınız etkinlikler portföyünde doğrulanmış listelenir
- **Anlık fırsatlar**
Staj, iş ve burs duyuruları akışına düşer
- **Üye kartı indirimleri**
Takip ettiğiniz toplulukların anlaşmalı işletme indirimlerinden yararlan

Ücretsiz keşfet

QR kodu okutun ya da uniconnectly.com adresine girin.

Diğer yapımlarımız

UniConnectly gibi bunlar da bizim yapımlarımız. Bu belgeyi ücretsiz sunuyoruz; yapımlarımızı keşfetmeniz ve çevrenizle paylaşmanız, bu çalışmalarını sürdürmemiz için en büyük destektir.

ahmetcelen.com.tr

Üniversite ve kamu sınavlarına ücretsiz matematik: konu anlatımları ve PDF'leri, çıkmış sorular ve sınav geri sayımları.

ahmetcelen.com.tr

Hayvanseverlerin sosyal medyası ve veteriner akıllı klinik yönetim uygulaması.

veterito.com